

BOTHÁZI MÁRIA ÍRÓ BIOROBOT CÍMŰ ÚJ KÖTETÉRŐL, A MAI LÉT NEHÉZSÉGEIRŐL, A TÜRELEMRŐL ÉS SZÉGYENRŐL

„Nem rossz nekünk, tudunk kacagni magunkon”

Biorobot címmel jelent meg új kötete, melyben a folyamatos időhiánnyal küzdő mai ember hétköznapi élethelyzeteiről ír humorosan. Botházi Mária író, újságíró, lapunk volt munkatársa szerint „szégyentársadalomban élünk”, a nagyvonalúságot, a nők közötti szolidaritást szűkösen mérik minálunk.

» PAP MELINDA

– Aki ismer, tudja, hogy pozitívan, felülről nézed a történeteket. Miért foglalkozol mégis olyan földhözragadt, hétköznapi témákkal, mint a család, férfi-nő viszony?

– Szerintem épp ezért. Meg azért is, mert amikor az Erdélyi Naplónál olvasószerkesztő voltam, indult egy oldal, ahová saját fejlesztésű életmódayagokat képzeltem el a szerkesztőség, elsősorban a női olvasóknak. Jelentkeztem, hogy egy rovatban megpróbálnék kicsit viccesen, glosszaszerűen írni arról, hogy milyen ma nőként élni Erdélyben. Az akkori főszerkesztő, Csinta Samu egyből igent mondott, utólag is köszönöm neki a bizalmat, ő egy kicsit mindig fölé helyezte a léceket annak, amire te újságíróként magadat képesnek gondoltad. Ez fantasztikusan tudott előrevinni, mert hitt bennem és támogatt, s persze számonkért, ha kellett. Szóval a rovat miatt alakult ki ez a témavilág.

– Az újabb könyved, a Biorobot szókimondóbb, mint a 2016-os Boldogság juszt is a tiéd. Humorosan ugyan, de erős kritikát fogalmaz meg. Ez tudatos döntés, vagy amitt alakult így, mivel már a második glosszákat, tárcákat tartalmazó köteted?

– Is-is. Jobban odafigyeltem a kötet szerkezetére, az első picit ad hoc módon született, ezért szétesebb, nem volt ennyire egy témára felfűzve. Most volt annyi írásom, hogy ki tudtam alakítani egy rendezőelvet, és újakat is írtam melléjük, amelyek csak a könyvben olvashatók. Voltak bennem témák, amiket nem lehet internetre megírni.

– Miért?

– Az internet népe rögtönítélő bíróság, szétszed darabokra. Ezzel nehéz megbirkózni. Vannak témáim, amiket komolyabb hangvételben szeretnék közölni. Olyanok, amivel nem tudok viccelni. Például azzal, hogy „anya nem alszik”. Nem lehet viccesen megírni, hogy van egy nő, aki másfél évtizedig nem alussza ki magát. És azt sem, hogy van egy másik nő, aki soha nem azt és akkor eszik, amit, és amikor akar. Nem úgy látja el az alapvető életfunkcióit, ahogy neki jó lenne. Úgy írtam az írásokat, hogy egyfajta lenyomatait a hétköznapiaknak. De ez nem feltétlenül kritikai hozzáállás, nem

szeretném megmondani a tutit. Csak rögzíteni azt, ami van. De nem biztos, hogy ez a rögzítés az interneten megállta volna a helyét, vagy olyan hatást ért volna el, amelyet könyvben el lehet érni.

– Ezek kényes, bensőséges témák, nem biztos, hogy látni akarjuk leírva. De mivel humorosan írsz a hétköznapi élethelyzeteiről, könnyű azonosulni az írásokkal. Előfordult, hogy nem értették, amit mondani akarsz, és neked támadtak?

– Igen, az interneten ez gyakori. Ott pásztázó olvasással olvasunk, nem minden szót akként emész-tünk meg, mint amikor nyomtatott szöveget nézünk. Nincs idő elmélyülni az olvasásban, sokszor emiatt, de talán az olvasottság hiánya miatt is például az írónia szó szerint értelmeződik. Úgy érzem olykor, hogy amit írok, nem ugyanaz, mint amit az olvasó ért. Persze mindenki átszűri a saját szűrőjén, de ha például egy-két félmondatot kihagy, már egészen más üzenet jön át.

lunk, de ez nem jelenti azt, hogy hű, de nagyon jó. Hanem, hogy korábban nehezebb volt. Ha az ember ki akar törni ezekből a szerepekből, van rá lehetőség, hogy végre maga döntsön, mennyire felel meg, hogyan játssza ki az előre leosztott kártyákat. De ezt a szabadságot egy fölöttes illemdex, elvárásrendszer szabályozza, amihez mégiscsak alkalmazkodni kellene, és amelyet mindig számonkér valaki.

– Nem vagy feminista-aktivista alkat, de a könyvbemutatón rámutattál, hogy az erdélyi nők helyzete nem volt mindig jó. És most sem az, mivel túl erős a megfelelési kényszer. Ez generációról generációra átöröklődő minta?

– Nagyon erős, meghatározott minta, melynek mozgatórugói sok esetben maguk a nők. Szép feminista kifejezéssel élve, a sisterhood (női összefogás) mifelénk valamiért nem valami működőképes. Van egyfajta asszonyi irigység, miszerint, „ha én szívtam,

századok óta, és abból táplálkózok. És nagyon nehéz ettől ripsz-ropsz megszabadulni, még ha másként is fújnak ma a szelek. Szégyen, ha valamit nem úgy csinálunk, ahogyan kellene. Szégyen – a nő szégyene is – a férfival való gond. Mondok egy saját példát: apám kemény alkohlista volt. Az a típus, aki hetekig ivott, azu-

működik –, ha a feleséggel gond van, ha az asszony egy kicsit „más”. Ha megcsalja, ha nem úgy rendezi a háztartást, a gyerekeket, ahogy elvárt lenne. Nehezen tudjuk felvállalni, hogy egy házasság két különálló individuum együttese, és mi nem tehetünk a másiktól. A másik nem mi vagyunk. Persze ehhez az is kell, hogy hagyjuk egymást létezni. Hogy ne a másikon keresztül éljünk. Hogy ne akarjunk tökéletesnek látszani. Bonyolult kérdések ezek.

– Az is elhangzott, hogy a férfiak inkább kiharcolják maguknak az „énidőt”, akár a gyerekkel szemben is. Nekik ez miért sikerülhet?

– Hú, ez borzasztóan nehéz kérdés. Egyrészt talán azért, mert a férfiképhez társítjuk az erőt, a tekintélyt. Másrészt talán mert a férfi hagyományosan szabadabbban, kevésbé korlátozón nevelik, természetesebb számára az önértékelvényesítés. Fiúgyermek erős akaratától, dühétől gyakran tartanak az anyák, aztán a feleségek és gyermekek is. Szabadság- és mozgásigényét jobban elfogadják, támogatják. Képességeiben, tevékenységeiben feltétlenül erősítik. Ha egy lánygyermek elmosogat, az természetes, ha egy fiú, akkor az családi ünnep. A jó tanuló lányok jól tanulását a fenekelés, magolós lányképpel társítják, a jó eredményeket elérő fiúk kis zsenik már-már. De továbbgondolva, a dolog mégsem ennyire fekete-fehér. Mert a mai férfiak sok tekintetben még mindig szabadabbak, közben meg nincsenek jól.

– Vajon miért nincsenek jól?

– Legtöbbször talán a munkájuk miatt. Biorobotok ők is. Merthogy a szabadabb nevelkedésük közepette folyamatos elvárás feléjük, hogy nekik aztán a munkában kell kiteljesedniük, nagy dolgokat kell elérniük, de minimum jól keresniük. De ma egész nap kell dolgozni ehhez, s elsősorban szellemi teher alatt. Tudjuk a szakirodalomból, de hát simán bele is gondolhatunk, hogy mennyire átalakult a munka. Régen két kézzel és nyolc óra alatt volt végezhető, meghatározott helyen. Utána jött a szabadidő. Mára látszólag szabadabbá vált, számítógépen sokszor bárholonnan, bármikor, bármennyi idő alatt elvégezhető. De közben bekerült a szabadidő falai közé, és szétverte azokat. A munka győzött, nem a szabadidő. A munkát ma nem rugalmasan, hanem állandóan végzik. Ráadásul nem két kézzel, hanem fejvel. Ez persze a nőket is komolyan érinti, ezerfelé szakadnak, de társadalmunkban a férfiakat erősebben meghatározza a munkájuk, a mindennapjaik elsőrendű kerete ez. Így sokan állandó készenléti állapotban, elképesztő nyomás alatt vannak. A nők pedig tehetetlenül nézik, hogy apa megint csak ül a számítógép előtt, vagy folyton a munkán gondolkodik, úgy van jelen, hogy nincs jelen.

» Botházi Mária

Író, szerkesztő, egyetemi oktató. 1977-ben született Székelyudvarhelyen, tanulmányait a BBTE újságíró szakán végezte, ahol most egyetemi adjunktus. A Főtér.ro portál publicistája, a Me.dok című médiatudományi szaklap főszerkesztője. Kötetek: Biorobot (Koinónia, 2019), Boldogság juszt is a tiéd (Koinónia, 2016), Átmenetek (Komp-Press-EME, 2015), Vitályos Ildikó (Polis, 2005)

Botházi Mária (jobbra) Biorobot című kötetének kolozsvári bemutatóján a Vallásszabadság Házában

– Hogyan reagálsz a negatív kritikára? Foglalkozol vele egyáltalán?

– Ha kiáll az ember a színpadra, táncolni kell, nincs mese. Az építő negatív kritikát, azt hiszem, jól fogadom, igyekszem megfontolni, de ilyen kevés van. Inkább a személyeskedés jellemző. S ez, ha őszinte akarok lenni, először mindig rosszul esik. Első olvasatkor olyan, akár az arculcsapás. Igazságtalanságnak érzem, hiszen leírtam életmóddal kapcsolatos meglátásokat, ha igaznak érezzük, ha nem, nem dől össze tőlük a világ. Nem olyan, mint ha a sebész tévedne, nincsenek áldozatok. Mégis bizonyos kijelentések hatalmas felháborodást tudnak okozni. Érdekes módon leginkább a férfi-nő témák. Talán nehezen viseli az erdélyi társadalom ezt a kérdéskört. Ennek az lehet az oka, hogy nagy értékválság közepette vagyunk. Talán most a legjobb nőnek, férfinak lenni ná-

szívjal te is, ha nekem rossz volt, legyen az neked is”. A nagyvonalúságot szűkösen mérik minálunk. Egy idő után a nehézségek leküzdése, talán mert túl sok jut belőle, a nő büszkeségévé, élete megvalósításává válik. És nehe-

» Mért lenne a nő szégyene, ha a férjnek nincs ebédje, nincs vasalt inge? Neki is két keze, lába van, felnőtt ember. Ez a férfit is infantilizálja egyébként.

zen túri el, ha másnak könnyebb. Úgy látom, fontos mozgatórugója az életünknek a szégyen, hogy úgy mondjam, szégyentársadalom vagyunk. S a nők szégyenét különösen kihasználja, a maga javára fordítja ez a társadalom, piócként ráakaszodik erre év-

tán nem ivott, majd újra elkapta a gépszíj. És ezt titkolni kellett, mert kinevettek érte bennünket, összesúgtak a hátunk mögött. De bekövetkezett egy olyan élethelyzet, amikor nem tudtuk tovább titkolni, rájöttünk, hogy semmi értelme. És ez felszabadító volt. Ez csak egy példa, de jól láttatja, hogy milyen dolgokért kell szégyenkezni. Miért lenne a nő szégyene, ha a férje iszik? Arról nem tehet, nem ő iszik. Miért lenne az ő szégyene, ha a férjnek nincs ebédje, nincs vasalt inge? Neki is két keze, lába van, felnőtt ember. Ez a férfit is infantilizálja egyébként. Sokunknak szerencsére már nem kell így élnie, de sok helyütt ez a felfogás ma is erőteljes.

Persze a férfiaknak is jut a szégyenből. Férfiként szégyen, ha valaki nem járja be a neki szánt utat. Ha kevesebbet tud megvalósítani, mint amennyit elvárnak tőle. Férfiként is szégyen – oda-vissza